STUDIA Martyria
HUMANITATIS

Prof. Univ. Dr.
Constantin Cotziópulos
Facultatea de Teologie Ortodoxă, Universitatea „Aristotel”, Tesalonic, Grecia

Ortodoxia în fața provocărilor contemporane

Luând ca pretext moartea recentă a papei Francisc[1] și frământările interne care au urmat și care se dezvoltă în sânul Bisericii Romano-Catolice, devine actuală analiza contribuției Bisericii Ortodoxe și a propriei teologii la actualitatea culturală și socială din secolul al XXI-lea.

Trăim în epoca „întoarcerii la Dumnezeu” și a revenirii dinamice a religiei în spațiul public, într-un spirit de extravertire și dialog. Mai ales prin misiunea sa, Biserica Ortodoxă și teologia sa așază, în noile condiții geopolitice, sociale și culturale, umanitatea în fața propriilor responsabilități. Întoarcerea culturală și religioasă, care este observată în spațiul științelor sociale și politice, este vizibilă deja și la nivelul instituțional al organizațiilor internaționale, precum Uniunea Europeană.

În mod concret, în articolul I-52 al *Constituției europene,* precum și în articolul 17 al *Tratatului* de la Lisabona, este subliniat faptul că Europa menține un dialog tactic, egal și substanțial cu Bisericile [din spațiul său][2], evident pentru că ea constată contribuția lor majoră la coeziunea, unitatea și solidaritatea socială cât privește grupurile sociale vulnerabile, în timp ce discursul lor creștin pacificator fundamentează reconcilierea și depășirea contradicțiilor.

În țările europene, se dezvoltă deja un interes intens pentru diplomația religioasă. În țări precum Anglia, Franța, Germania, Cipru sau Grecia, sunt instituționalizate structuri statale, cu scopul urmăririi unor teme legate de religie și diplomație, precum coexistența pașnică la nivel extra-statal și intra-statal, libertatea și educația religioasă, libertatea religioasă și protejarea populațiilor minoritare creștine din Orientul Mijlociu. În plus, [aceste structuri] evidențiază valoarea dialogurilor inter-creștine și inter-religioase privind coexistența pașnică, respectul reciproc și înțelegerea dintre popoare.

1 Primul papă neeuropean, după papa Grigorie al III-lea (731–741), papa Francisc (2013–2025) a murit la 21 aprilie 2025, marcând un pontificat cu diviziuni și tensiuni, prin deschiderile și afirmațiile sale către creștinii de alte confesiuni, dar și către oamenii de diferite convingeri religioase (n. trad.).

2 Am completat, între paranteze drepte, cu acordul autorului, sensuri, nuanțe etc., pentru o mai ușoară lecturare și înțelegere a textului (n. trad.).

În același context, reprezintă chiar un punct comun constatarea faptului că demnitatea umană, drepturile omului (iar nu îndreptățirile) și democrația se fundamentează pe învățătura și antropologia socială creștină. Această acceptare, chiar și de către filosofi agnostici (precum J. Habermas) demonstrează dinamica socială a credinței creștine și, mai ales, a Ortodoxiei, care nu este împovărată de spiritul „sfintei inchiziții", al „cruciadelor" și al „imperialismelor civilizaționale" prin intermediul misiunilor coloniale.

În ceea ce privește modul de existență de la nivel european și mondial, se observă tendințe puternice de secularizare și post-secularizare, adică tendințe puternice împotriva indiferenței religioase, a individualismului, a raționalismului fără credință și a modernismului tehnocratic extrem, care îi subjugă pe toți în „cușca de fier a birocrației", după cum afirmă Max Weber, care birocrație devalorizează spiritualitatea, transcendența și taina vieții.

Prin cultura creștină [ortodoxă] a ascezei și a înfrânării, dar și prin participarea la taina lui Dumnezeu-Omul, credincioșii și cetățenii vor dobândi întărire spirituală și rezistență la provocările și lipsurile vieții, dar și un sens existențial, deplinătate și profunzime.

În epoca secularizării, dar și a desecularizării, este imperativă necesitatea cultivării spiritualității creștine [ortodoxe, care aduce cu sine, după cum s-a constat de milenii, un sens real al vieții], o orientare morală și axiologică. Prin cultura creștină [ortodoxă] a ascezei și a înfrânării, dar și prin participarea la taina lui Dumnezeu-Omul, credincioșii și cetățenii vor dobândi întărire spirituală și rezistență la provocările și lipsurile vieții, dar și un sens existențial, deplinătate și profunzime. Cu aceste premise la nivel social și politic, va fi [re]zidită conștiința identității creștine, din moment ce creștinismul este pilonul de bază al Europei. De altfel, în acest pilon sunt incluse dreptul roman și vechea tradiție și moștenire greacă. Rădăcinile creștine ale Europei, cu întreaga încărcătură culturală și politică pe care o poartă, pot să constituie o îngrădire și un obstacol în fața fanatismului de ambele părți, adică cel religios și cel secular.

Mai ales, [prin aceste rădăcini, europenii pot să se împotrivească] fundamentalismului religios, care transferă în ghetouri populațiile musulmane din Europa și se opune integrării și incluziunii lor în țările-gazdă. [Pe de o parte,] Islamul, ca sistem teocratic, neagă libertatea religioasă, drepturile omului și rolurile distincte pe care le au religia și statul în modul creștin și european de viață. Pe de altă parte, creștinismul poate să pună pe o direcție corectă cuvântul Adevărului, față de fanatismele postmoderne ale corectitudinii politice, ale culturii „woke", ale deificării inteligenței artificiale, care elimină omul și locurile de muncă, și ale experimentelor tran-

Creștinismul poate să pună pe o direcție corectă cuvântul Adevărului, față de fanatismele postmoderne ale corectitudinii politice, ale culturii „woke", ale deificării inteligenței artificiale [...]

sumaniste, care transformă individul într-un amestec hibrid între om și mașină.

Vremurile sunt critice. Acum, mai mult ca altădată, este necesar un efort creştin comun, cu respect față de particularitățile confesionale, care să preîntâmpine omogenizarea specifică globalizării, o logică a capitalismului neîngrădit al băncilor și burselor pieței libere, precum și îndepărtarea elitelor de societate și de nevoile ei.

La nivel bisericesc, o prioritate fundamentală pentru Ortodoxia din secolul al XXI-lea este consolidarea unității și a sinodalității ei pe plan mondial și ecumenic. Atât la nivel local, cât și la cel ecumenic, ea continuă să funcționeze comunitar, sinodal și ierarhic, fără primate ale puterii, ci cu primate ale cinstirii și slujirii prin instituție și persoană.

Traducere din limba greacă și adnotări de Ion Marian Croitoru.

Bibliografie selectivă

- Gibellini, R., *Η θεολογία του εικοστού αιώνα*, Εκδ. Άρτος ζωής, Αθήνα, 2002.
- Κωτσιοπούλου, Κ., *Κοινωνιολογία του Χριστιανισμού*, Εκδ. Μυγδονία, Θεσσαλονίκη, 2017.
- Idem, *Παγκοσμιοποίηση*, Εκδ. Κυριακίδη, Θεσσαλονικη, 2020.
- Γ. Πρεβελάκη, *Τα Βαλκάνια. Πολιτισμοί και γεωπολιτική*, Εκδ. Libro, Αθήνα, 2001.
- Μακρή, Σπ., *Πολιτικό σύστημα και διεθνείς σχέσεις*, Εκδ. Παπαζήση, Αθήνα, 2002.

